

Олійник Ярослава,
викладач кафедри мистецької освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Делех Богдан,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)
Житомирського державного університету імені Івана Франка

**СИНТЕЗ МИСТЕЦЬКИХ ЖАНРІВ В ТВОРЧИХ ПРОЄКТАХ З ФОРТЕПІАННИХ
КОМПОЗИЦІЙ В. ПОЛЬОВОЇ, ЦИКЛУ «МАЙДАН 2014» В.СИЛЬВЕСТРОВА,
«ЛАКРІМОЗА» О. ЩЕТИНСЬКОГО**

В статті досліджено три мистецькі проєкти академічної музики, де органічно поєднуються декілька жанрів мистецтва- мелодекламація , кіномистецтво, сценічна драматургія, інструментальна музика. Було спроба визначити нові тенденції розвитку в сучасному мистецтві академічної музики. А саме: звернення до синтезування декількох жанрів мистецтва в одному творі, в одному творчому проєкті . В роботі використано методи аналізу синтезу узагальнення функціоналізації, метод пояснення, джерелознавчий.

Ключові слова: синтез мистецтв, мелодекламація, сценічна драматургія, мистецький проєкт.

Метою даної статті є дослідження поєднання декількох мистецьких жанрів в одній музичній композиції на прикладі трьох сучасних проєктів академічної музики.

В сучасному просторі академічного українського музичного мистецтва все більше композиторів та виконавців звертається до синтезу декількох жанрів в одному творі чи в одному мистецькому проєкті. Зокрема значна увага надається мистецтву поєднання художнього слова з інструментальною музикою, включенням театралізованого руху по сцені в оркестрових проєктах, використанням кіномистецтва у поєднанні з живим виконанням твору. Такий інтерес композиторів зумовлений новими технічними можливостями у виконавському мистецтві та психоемоційною потребою академічного митця бути ближчим та зрозумілішим слухачеві. Що є безумовно вкрай важливим для суспільства, адже мистецтво формує національну самоідентифікацію покращує емоційний стан як дорослої особистості так і дитини і є особливо важливим в умовах війни.

В жанрі синтезу мистецтв цікавим є проєкт 2023 року, представлений доктором мистецтва, піаністкою І.Стародуб [1]. Проєкт презентує фортепіанну творчість української композиторки Вікторії Віти Польової. Піаністка виконала серію творів для фортепіано соло, фортепіанного секстету та мелодекламації. Метою проєкту було представити художній світ фортепіанної музики композиторки у виконавських проєкціях. Першим з синтезу мистецтв був представлений жанр мелодекламації-поєднання поезії з музикою та акторською майстерністю, коли вірші виконуються з музичним супроводом та емоційним наповненням. Мелодекламація є одним з видів вокального мистецтва, яке зазвичай виконується одним або кількома співаками-виконавцями, які в театральному виконанні передають поезію через музику, ритм та інтонацію. Мелодекламація може бути супроводжувана живою музикою або записаною під неї музичною композицією. Таке поєднання дозволяє створити емоційний настрій та додаткову глибину виконання поезії. В досліджуваному проєкті мелодекламація *Green grass bunnies* була представлена циклом поезії (читець дитина-дівчинка) у поєднанні з фортепіанним супроводом [2]. Слід зазначити, що в даному творі зв'язок тексту та музики є гармонійним поєднанням ритмічних та музичних інтонацій, абсолютною ритмічною відповідністю слова з ритмом і фразуванням музичного тексту. В основі поезії лежить коротка історія, текст поезії дитина декламує та наспівує, засобами акторського мистецтва представляє той чи інший персонаж, тому також можна стверджувати, що досліджувана композиція є маленькою дитячою моно виставою, де обидва виконавці є акторами. Наступний твір *Етер* теж є мелодекламацією але вже у поєднанні художньої прози з двома інструментами віолончелі та фортепіано. Піаністка одночасно декламує та грає в ансамблі. Після серії виконаних творів, на завершення авторка проєкту виконує секстет В.В. Польової. Отже, досліджуваний проєкт є синтезом таких жанрів мистецтва як художнє слово та інструментальна гра, художнє слово та ансамблева інструментальна гра, акторське мистецтво. Проєкт є новаторським і розкриває найкращі грані творчості української композиторки, виконавської майстерності піаніста, побудований по принципу зосередження і розслаблення уваги, емоційної розрядки психіки слухача. Також присутня сценічна драматургія проєкту – спочатку до уваги глядача представлена жінка і її емоційний світ, потім жінка і дитина- символ єдиного цілого – матері та дитини, жінка та чоловік (дуєт), нарешті родина (секстет).

Далі в статті досліджується творчий мистецький проєкт Яценко В.Р. «Майдан 2014 В.Сильвестрова – поетика композиції» [3,4]. В даному проєкті синтез мистецтв втілено у поєднанні кіномистецтва та хорової музики, мелодекламацією. Драматургія проєкту: твір «Майдан – 2014» має циклічну структуру, що віддзеркалює історичні події революції гідності 2014року в Україні. Сам композитор називав свій твір циклом циклів, оскільки є масштабним за розміром та який, з одного боку, є цілісною композицією, а з іншого – циклічною побудовою, що містить контрастні зіставлення [3]. Автор проєкту Яценко поєднав відео історичних подій з цим монументальним хоровим твором В.Сильвестрова. Відеоролики історичних подій змінює хоровий спів в церкві, чергуються роки 2014–2023. Також виконання хору відбувається в церкві, яка є духовним символом української культури. Починається проєкт з короткого відео, йде розповідь на фоні церковних дзвонів, показано відео з майдану 2014, далі глядач переміщується

в часі, потрапляє в 2023 рік в церкву, де співає хор. Після завершення хорової частини знову відео 2014 року-всюди палає вогонь, чути постріли і співають гімн України, після звучить хор – молитва Святий Боже, далі знову відео з майдану 2014, заповненого народом, де виступи патріотів піднімають патріотичний дух народу, знову 2023 – хор виконує латинською мовою і потім вірш Шевченка, який декламує патріот з майдану 2014р. Цікаво, що автор проєкту вміло вибудовує драматургію – відео підібрані так, що повністю відповідають емоційному змісту виконуваної слідом частини хорового циклу, наче продовжують один одного, розповідаючи одну трагічну історію. Так за декламацією Шевченка йде довга хорова частина, в якій з'являються інтонації тривоги, скорботи, як передвісника драми. В подальших відео зображено протистояння народу, підпали, вибухи, все горить, всюди вогонь, звучить гімн, наспівує чоловічий голос на фоні фортепіанної імпровізації. Що особливо підсилює болісність тих подій, адже фортепіано за своїм впливом на психіку людини діє як вираз свого особистісного, внутрішнього, тобто ця подія 2014 є трагедією особистості, її болем, адже свобода українцям завжди дісталася кров'ю. Також вражає наступна відео картина – тисячі засвічених вогнів, які ніби з'єднуються з небом, є символом надії і звучить фортепіано. На завершення виконуються остання частина хорового циклу, яка теж продовжує емоційне наповнення надією, світлом, перемогою.

Наступним у дослідженні є твір О. Щетинського «Лакрімоса», проєкт був світовою прем'єрою у квітні 2022 року і виконувався у Львові музикантами переміщеного Луганського філармонійного оркестру [5]. Має ряд своїх особливостей. У композитора – це суто інструментальна композиція, що відтворює зміст і характер традиційного молитовного тексту. Твір написано для шести інструментів: гобоя, валторни, двох тромбонів, скрипки та органа. «Lacrimosa» – унікальний твір, народжений на початку вторгнення військ російської федерації на територію України. Олександр Щетинський, зазначає: «Було періодично чути обстріли, вибухи, на щастя, не дуже близькі... Я вирішив, що, попри все, треба залишатися удома. Кожен зараз має робити те, на що здатний, виконувати свою життєву місію». Окрім цікавого тембрового поєднання, Олександр Щетинський використовує прийом переміщення музикантів під час гри. Звук лунає не лише зі сцени, а й у різних точках приміщення та навіть за його межами. «Коли я писав твір, подумки уявляв собі Львівський органний зал. Тому і пересування ансамблів тут цілком конкретні», – коментує композитор. Провідною ідеєю є повторюваність одного звука. Це ніби зосереджене молитовне промовляння прихованого тексту – засіб виразності, що дуже рідко застосовується в інструментальній музиці, підкреслює тривожність. Тремоліїні тремтячі фігурації скрипки підсилюють пронизливе відчуття страху невідомості. Присутня запрограмована сценічна драматургія – рух музикантів під час гри, прийом акустичного впливу на слухача, що дозволяє ніби переміститися в часі в ті події і відчуття які передав композитор цим твором. Мідно-духова група переміщена позаду сцени і глядачів, орган, скрипка та гобой залишилися на сцені, таким чином було досягнуто певного маніпулювання емоційним станом слухача, огортання звуком усього приміщення, кожного його куточка – нікуди не сховатися, лишається лише очікувати. Таким чином за допомогою мистецтва музики, сценічної драматургії передано необхідний художній образ.

Висновки. На прикладі трьох досліджених проєктів було виявлено нові тенденції розвитку в сучасному мистецтві академічної музики. А саме: звернення до синтезування декількох жанрів мистецтва в одному творі, в одному творчому проєкті. Такий творчий, композиторський підхід дає митцям широке поле впливу на психоемоційний стан слухача і донесення духовного, художнього образу до свідомості пересічного слухача, усвідомлення ним своєї національної самоідентифікації. Адже кожен митець є пророком і історією своєї країни, носієм національної пам'яті через рефлексії подій у своїй творчості, що є надважливим у воєнні часи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стародуб І. Художній світ фортепіанної музики Вікторії Польової у виконавських проєкціях. URL : <https://m.youtube.com/watch?v=oHZN4apFK40&feature=youtu.be>

2. Стародуб І. В. Фортепіанна музика Вікторії Польової: досвід виконавського втілення. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2022. Вип. 135. С. 48-57.

3. Сильвестров В. У мелодиці Гімну України закована пам'ять про Літургію. Православна церква України. Храм Апостола Любові. 23 серпня 2019. URL: <https://www.bogoslov.kharkov.ua/news/2048> (дата звернення: 27.04.2024).

4. Яценко В. Р. «Майдан – 2014» Валентина Сильвестрова: жанрово-стильові параметри твору. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 3. С. 266–271.

5. У Львові зіграють написаний під ракетні удари твір Lacrimosa Олександра Щетинського. URL : <https://4studio.com.ua/novyny/u-lvovi-zigrayut-napysanyj-pid-raketni-udary-tvir-lacrimosa-oleksandra-shhetynskogo/>